

Naše wobćežnosće

**Bóh položi wobćežnosć na nas,
ale wón nam tež pomha.**

Psalm 68,20

Kóždy štom ma swoju ćežu njesć: hałzy, hałžki a łopjena. Wulki wurosceny buk ma hobersku ličbu 600 000 łopjenow, kotrež na nim wisaja. To pak njepřinjese jemu žanu škodu, hdyž je strowy. Nawopak, čím wjace łopjenow ma, čím lěpje wón rosće, čím wjace mocow wón ma.

W zymje ma štom cuzu ćežu njesć. Sněh so saje, a hdyž je mokry, tak so na hałzy přilěpi. To móže wulka ćeža za štom być. Zwjetša wón ju wunjese, tola hdyž je přewjele sněha a ćeža přewulka, móže so hałza wotłamac abo so cyły štom zwjezc. Normalnje pak štom tež cuzu ćežu njese a znjese.

Pola nas čłowjekow je to wšelako: Wěste wobćežnosće rady na so bjerjemy, druhe pak nic. Kak je to na přikład pónđzela rano, hdyž so šula zaso započina a džěłowy tydźen ze swojej wobćežnosću? Najhusćišo chodža ludžo rady na džěło, nic jenož pjenjez dla, ale tež, dokelž dožiwjeja tam zhromadnosć a maja spokojenje z dokonjaneho džěła. Njeh je, zo so pónđzela rano druhdy ćežko stawa, ale potom to zwjetša zaso dže. Druhdy su z džěłom tež ćeže zwjazane, wo kotrychž sej myslimy, zo je njeznjesemy. Tak kaž na džěle je tež w cyłym žiwjenju: Wšelaku wobćežnosć rady na so bjerjemy, druhe ćeže pak su nam njelube a nas zmotaja.

Tež biblja je so z prašenjom nam napoloženych ćežow zaběrała. W 68. psalmje steji słowo, kotrež pokazuje nam źórło za mocy, hdyž su nam ćeže napoložene: „Bóh položi wobćežnosć na nas, ale wón nam tež pomha.“ Z teho wuchadža, zo přindže to, štož je nam napoložene, hustodosć wot Boha, zo je to nam napoloženy nadawk, kotremuž mamy so stajić. Dale wuchadža z tuteho słowa, zo nam Bóh tež mocy da, zo bychmy nam napoložene ćeže njesć móhli. My tajku pomoc husto njepyt-

Štom w zymskej pyše njese swoju a cuzu ćežu.

Foto: priwatne

njemy, wosebje nic, hdyž mamy jara ćežki wosud njesć. Ale po tym, zo je so wobćežnosć wot nas wzała, husto wěmy, zo so so nam mocy dostali, zo bychmy nam napoložene ćeže znjesli.

Hiobej běchu so strowota, wobsydstwo a swójbja wzali. To bě ekstremny wosud a my jeho skórzbu derje rozumimy: „Čehodla sym sam sebi wobćežnosć?“ (Hiob 7,20) Tola z Božej pomocu wšitke swoje čerpjenja derje přetra. Wón je přikład za to, zo zamóže čłowjek ekstremne počeznja njesć a zo při tym njehreši.

Jezus Chrystus je zmužitosc činił, wobćežnosće wědomje na so wzać. „Štóž chce za mnu přińć, tón so sam zapřej a wzmí swój křiž na so a chodž za mnu.“ (Mark 8,34) Jako najwyši zakon za mjezyčłowjeske zadžerženje je postajił lubosć, kotraž wjedže nas k temu, zo njewidzimy jenož swoju wobćežnosć. Přidatnje k temu, štož je nam napoložene, mamy sej nakładować

nuzu swojeho blišeho. Čłowskej wutrobje so to hustodosć njeha. Wona praji: „Ja mam sama ze sobu dosć činić, a nětko tež hišće to!“ Tola bibliske słowo je jasne: „Kóždy njeh njese druheho wobćežnosć, tak wy Chrystusowy zakon dopjelniće.“ (Gal 6,2) Druhdy je tak, zo dostanjemy nowe mocy a zabudžemy na swoje ćeže, hdyž mamy te swojeho blišeho sobu njesć. Zawěsće njedyrbimy swoju pomoc nikomu nanuzować a so z tym wažni činić. Ale tam, hdžež je nuza wočiwidna, mamy pomhać, hdyž to w našej mocy steji.

Hač změjemy lětsa w měrcu hišće skladnosć, štom w zymskej pyše widžec? Jeli haj, tak njeh wón nas dopomina na słowo, zo tež nam Bóh wšelake wobćežnosće napoloži. Njebudžemy so zwjezc, dokelž wón nam pomha, zo bychmy je njesć móhli, tak kaž tež štomej mocy da, zo by wšitku ćežu – swoju a cuzu – derje njesł.

Jan Malink

Kwětkowy rječazk

Lube džěci!

W Budyšinje mamy serbsku pěstowarnju. Wšitke pěstowarnje noša mjena. Husto su to mjena kwětkow abo tež mjena wam znatych džěćacych figurow. Pěstowarnja w Budyšinje pak njese wosebite mjeno. Je to mjeno znateho serbskeho wučerja a basnika, kiž běše žiwy před wjace hač 100 lětami: Jan Radyserb Wjela (1822–1907).

Wón běše tak rady ze Serbom, je swoju serbsku domiznu tak jara lubował, zo je sej mjeno Radyserb sam wuzwolił. Wjele lět běše z wučerjom na Židowje, kotryž je džensa měšćanski džěl Budyši-

na. Napisa wjele basnjow a hódančkow za džěci, kiž za wučbu w šuli wužiwaše. Haj, serbske džěćace knihi a wučbnicy tehdom hišće njeběchu. Tehdom dyrbjachu džěci w šuli wjele z hłowy nawuknyc. Basnje so za to derje hodža.

Radyserb je rjane basnje napisal, w kotrychž Božu stwórby a přirodu chwali. Sym wam baseń wo husacej kwětce wupytała, kotraž so za nětčiši počas derje hodži. *Gabriela Gruhlowa*

Husaca kwětka

Sněhi so minychu,
wětriki liwko du,
trawički młoduške
kukaju ze zemje.

Kwětka ta husaca
prjedy wšech wuspana,
wjesoła wotući,
k njebjeskam kukoli.

Nóžku ma zelenu,
bělu ma króničku,
čerwjena kromička
króničku wudebja.

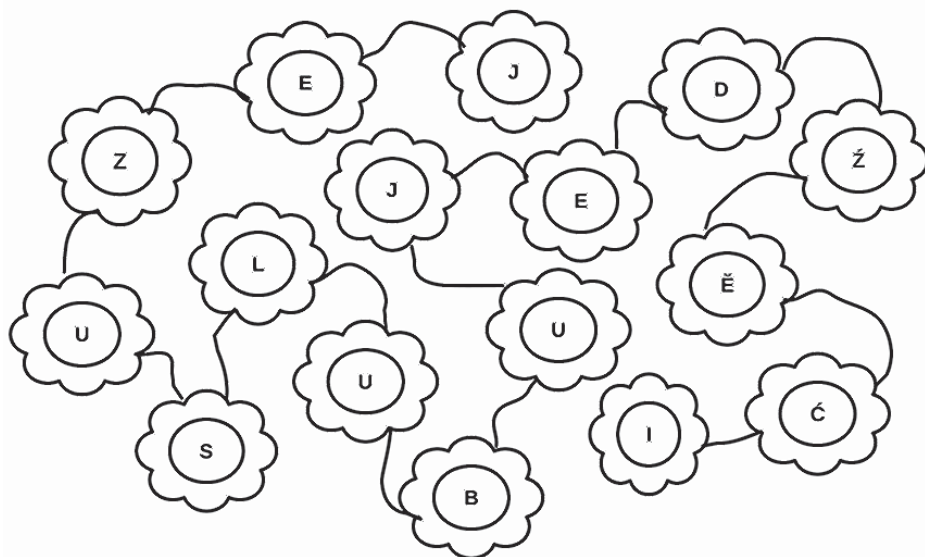
Nopišk jej na hłójčce
swěći so złočany.
Kwětašk so směwkoli
ponižny w rjanosci.

Holčata rjanuške,
to njech wam z wučbu je!
Budźće tež ponižne,
luboznje kčějace!

Jan Radyserb Wjela

16 kwětkow je w rječazku mjez sobu zwjazanych. Móžeš je pisane wumolować. Jeli prawy spočatk namakaš, potom wučitaš hesło, kiž běše zawěsće tež za Jana Radyserba Wjela čas žiwjenja wuznamne.

Rys.: G. Gruhlowa

Džěłarnička Bjesadow

sobotu, 7. měrc, w Hodźiju
w kantoraće Při nawsy

14.00 hodž. powitanje a nutrnosť
14.20 hodž. skupinske džělo: konwersacija
a rěčne zwučowanja
15.30 hodž. swačina
16.30 hodž. w farskej bróžni: serbske klan-
kodźiwadło „Mały wodny
muž“

Přinjesće prosu, jelizo wobsedźiće, swój
mobilny telefon Android sobu!

Wutrobnje přeprašujetej

**Hodźijska bjesada
a Serbske ewangelske towarstwo**

Ordinacija w Berlinje

Njedzeli, 15. měrc 2015, w 14.00 hodž.,
swjeći so w Marinej cyrkwi na Aleksan-
drowym naměsće w Berlinje centralna or-
dinacija za 24 młodych fararkow a fara-
rjow krajneje cyrkwe Berlin-Braniborska-
šleska Hornja Łužica. Mjez nimi budže tež
serbska fararka Jadwiga Malinkowa ze
Slepoho. Tak zaklinča w stolicy na kemšach
tež spěwy a kěrluše w Slepjanskej narěči,
kotrež zanjese čtonojo kóleska z.t. ze Sle-
poho. Gerald Schön přednjese próstwu
w delnjoserbsčinje. Wšitcy sće wutrobnje
na kemše witani! **PB**

Spěwarjo pytani

Za swjedzenske kemše lětušeho Serbskeho
ewangelskeho cyrkwinskeho dnja, 5. julija
2015, w Bukecach pytaja so spěwarki
a spěwarjo za projektny chór. Pod nawo-
dom Michała Jancy zwučuje chór na pón-
dželach we 18.45 hodž. w Serbskim domje
w Budyšinje. Přenja proba budže 13. ha-
perleje 2015. Spěwarjo a spěwarki, kotřiž
maja zajim sobu spěwać, su lubje witani.
Dalše informacije podataj Michał Janca
(tel. 03591 491219) a Měrcin Wirth (tel.
03591 605371). **Měrcin Wirth**

Mój wuměrjeny kraj

Nimale štyri lětdžesatki po prapremjerje
předstaja Němsko-Serbske ludowe džiwa-
dło w Budyšinje znova hru „Mój wumě-
rjeny kraj“ wot Jurja Kocha, w kotrejž wob-
jednawa so problematika zhubjenja serbskich
wsow a serbskich tradicijow brunicy dla.
Tematika je hladajo na Slepjansku wosa-
du a dalše wsy w Delnjeje Łužicy tež
džensa aktualna. Hra předstaja so w Sle-
pjanskej narěči, do kotreje je ju Juliana
Kaulfürstowa přenjesla. Premjera budže
sobotu, 14. měrc, w 19.30 hodž. na hłow-
nym jewišću w Budyšinje. Dalše předstaje-
nja budu njedzeli, 15. měrc, w 15 hodž.;
srjedu, 18. měrc, w 10 hodž.; a pjatk, 27.
měrc, w 19.30 hodž.; kaž tež 19. apryla
a 3. meje w 17 hodž. tehorunja na hłow-
nym jewišću. **NSLDž**

Bilanca skutkowanja swobodneje ewangelskeje šule

Na Ewangelskej srjedźnej šuli w Bukecach poskića wot lońšeho tež wučbu serbsčiny

Hižo pjate lěto wobsteji Ewangelska srjedźna šula w Bukecach. Mjeztym wjac hač 120 šulerjow wuwučuje 14 wučerjow. Pytajo nowe powołanske wužadnje, je dotalny direktor loni ke kóncej šulskeho lěta swoju službu zložil. Na šulske lěto zakončacych kemšach přewza nowy direktor, knjěz Toni Kretzschmar, w přítomnosći wšitkich šulerjow a wučerjow wot njeho symbolisce pastyrski kij šulskeho direktora.

Džělawosć w zašłym lěće

K nowemu lětu 2015 pisaše nošer šule, Ewangelske šulske towarstwo Bukecy z.t., w lisće svojim dobročelam mjez druhim: „Wróćo zhladujo smy z wulkej džakownosću napjelnjeni. Smy džakowni, zo je so Bóh Knjěz tež w lěće 2014 zaso wo nas starał a nas z małymi a wulkimi wěcami wobdarił. Swój džak posrědkujemy tež wšitkim, kiž su dalše skutkowanje Ewangelskeje srjedźneje šule zmóžnili.“

W naspomnjonym lisće sčěhuje potom krótki přehlad wažnych podawkow minjeného lěta w šuli. Na wusahowacym městnje mjenuje so statne připóznace šule. Byrnjež so přez to na wšědnym šulskim dnju ničo njezměni, naruna tuta zarjadniska změna nachwilnu dowolnosć k wuwučowanju a zaruči dołhodobne wobstaće šule. Na wosebitej Božej službě w februaru před lětom džakowachu so wučerjo a šulerjo Bohu Knjezej za wšu pomoc při docpěću tuteho wjerška we wuwicu šule.

W přehledze předstajeja so tež dalše

Na Dnju wotewrjenych duri předstajichu šulerjo tež swoje wukony na hudźbnym a sportowym polu.

Foće: A. Zoba

Marja Wałdžina, wučerka na wuměniku z Jaseńcy, wuwučuje tři šulerki z pjateho lětnika na Bukječanskej Ewangelskej srjedźnej šuli w serbskej rěči.

wosebite podawki w šulskim žiwjenju, tak na přikład wopyt prominentnych hosći, kotřiž šulerjam wo swym dźele na dobro křesćanstwa w cuzych krajach rozprawjachu.

Dale wotmě so w zašłym nalěću na šuli wot šulskeho towarstwa zhromadnje z Bukječanskej wosadu zarjadowany kurs za zeznajomjenje a skrućenje křesćanskeje wěry. Džesać wječorkow dołho sčěhowaše někak 30 zajimowanych wuwjedenjam Jendželčana Nicki Gumbel k prašenjam wěry z DVD. Přednoškej přizamkny so kóždy raz rozmołwa k temje w małym kruhu.

Naspomnjeny je tež Džeń wotewrjenych duri 31. januara 2014. Prezencija šule nastupajo wučbu kaž tež cyłodnjowske poskitki běše, kaž hižo w lětach do toho, zaso derje přihotowana. Tež na pohosćenje wopytowarjow z kofejom a přikusom běše so myslilo. Nowe běše, zo přizjewi so wjac nowačkow-zajimcow, hač bě městnow w rjadowni. A wosebje zwjeselace: Wósom z nich měješe zajim na wučbje serbsčiny.

W lěće 2015 wotewri šula pjatk, 30. januara, swoje durje za zajimowanych šulerjow ze staršimi. Džeń běše w kóždym nastupanju derje přihotowany. Z pomocu power-point-prezencije informowaše direktor Kretzschmar staršich wobšěrnje wo wšěch prašenjach šule, mjez druhim tež wo poskitku wučby serbsčiny.

Podawanje serbsčiny

K podawanju serbsčiny móžemy w spočatnje naspomnjonym lisće čitać: „Započinajo z tutym šulskim lětom móžemy džakowano pjenježnej podpěrje angažowanych Serbow a Serbskeho wosadneho zwjazka kaž tež wučerke knjeni Wałdžinej za zajimo-

wanych šulerjow serbsčiny we wobłuku cyłodnjowskeho poskitka podawać.“

Nadrobnosće njeznajo, je čezko posudžowac, čehodla su ze spočatnje wósom zajimcow za serbsčiny jenož Jette, Miriam a Rosalie zwostali, kiž swěru a z wjeselom kóždy štwórtk popołdnu ke knjeni Mari Wałdžinej na wučbu chodza. Při wopyće hodžiny serbsčiny móžach pola džěci, kiž wšak wšitke z němškoročnych staršiskich domow pochadzeja, zwjeselacy staw znajomoscow serbsčiny zwěsćić. Spóznać bě tež dowěrliwy poměr mjez wučerku a šulerjami we wučbje. Z wjele lubosću a metodiskim nazhonjenjom prócuje so Marja Wałdžina kedžbnosć džěci w sedmej a we wosmej hodžiny po poprawom hižo wupjelnjenym šulskim dnju zbudzić. Hladajo na to tworja čezišćo wučby rěčne zwučowanja, kiž hodza so w januaru na přikład tež do šulerskeje kuchnje k pječenju srokw přepofožić. Wuslědk tuteje wosebiteje hodžiny běše w kóždym nastupanju spokojacy. Mamy potajkim wšu přičinu, knjeni Wałdžinej, wučerce na wuměniku z Jaseńcy, za jeje z wjele prócu wukonjanu službu w Bukecach džakowni być.

Tuchwilu njehodži so hišće rjec, kelko šulerjow změje lětuši nowy pjaty lětnik a kelko z nich so za wučbu serbsčiny rozsudzi. Wobsteji pak woprawnjena nadžija, zo Jette, Miriam a Rosalie swoje dobre nazhonjenja za serbskeje wučby dale sprosředkujaja.

K zakončenju hišće dalši citat z horjeka mjenowaneho lista: „Naš lětny swjeden wotměje so lětsa zhromadnje ze Serbskim ewangelskim cyrkwiniskim dnjom dnja 5. julija.“ Rjana to wotewrjenosć ewangelskeje šule nam Serbam napřečo. **Arnd Zoba**

Za cyrkwinske programy rozhłosa NDR zamołwity był

Před 80 lětami serbski bohosłowc Arnošt Gólč narodženy

Arnošt Gólč narodži so 11. měrca 1935 we Wjelečinje. Jeho nan, syn Rakečanskeho fararja Jana Hermana Gólča (1864–1916), běše hłowny knihiwjednik palencarnje Hünlich we Wjelečinje. Zakładnu šulu wopyta Arnošt spočatnje we Wjelečinje. Dokelž přesadźichu nana w lěće 1941 do Drježdžanskeje wotnožki palencarnje, wopyta dalše lěta zakładnu šulu w Drježdžanach. Tam dožiwi swójba 13. februara 1945 bombardement města. Swójbni přetrachu w pincy žalostnu nóc. Jich bydlenski dom bu dospołnje zničeny. Zhubichu wšitko, jenož swoje žiwjenje a štož na čele mějachu sej wuchowachu. Přez Neustadt pola Sebnyca dóstachu so swójbni wróco do Wjelečina, hdžež dožiwichu kónc wójny.

Po zakóncenju zakładneje šule we Wjelečinje wopyta Arnošt wot 1949 do 1953 Serbsku wyšu šulu w Budyšinje. Rozsud za serbsku šulu padny, dokelž běše přizjewjenje na němsku wyšu šulu bjezwuhladne, hladajo na přislušnosť nana k byrgarskej inteligency. Při zastupje do wyšeje šule měješe Arnošt jenož snadne znajomosće serbskeje řeče. Tola kruty režim na serbskej šuli zaruči, zo šulerjo hižo po krótkim času serbsce rěčachu.

Kaž hižo jeho pradžd a džed, rozsudži so Arnošt po maturje za studij teologije na Lipsčanskej uniwersiće (1953–1960). Za čas studija wobdžěli so tež na štyritydžen-skich serbskich seminarach pola fararja Wirtha w Njeswaćidle. W Pomhaj Bóh z oktobra 1955 je wozjewjene předowanje, kotrež běše student teologije Gólč z němčiny přeložil.

W lěće 1960 wozeni so Arnošt Gólč z Ma-

riannu Liebeltec, kotruž bě w Młodej wosa-dže we Wjelečinje zeznał. Liebeltec swójbni pochadzachu z Ludwigsdorfa we wokrjesu Löwenberg w Šleskej. Jako přesydency běchu so po wójnje do Łužicy dóstali a bydlichu na Brojerec kuble w Spytectach. Mandželskimaj narodžichu so štyri dźowki: Dorothea, dwójnikaj Christina a Katharina a Gabriela.

W lěće 1960 zložil Arnošt Gólč přeni teologiski eksamen. Serbja so tehdom nadžijachu, zo budže wón we Łužicy skutkować (hlej Pomhaj Bóh 9/1960). Spočatnje hdys a hdys we wosadach Budyskeje eforije předowaše, tola bjez někajkeho přistajenja.

Wot 1962 do 1967 džělaše na disertaciji při Lipsčanskej uniwersiće na temu „Pietizm a Serbja Hornjeje Łužicy we 18. lětstotku“. Disertacija pak wosta njezakónčena, dokelž pobrachowachu pjenjezy za jeje wozjewjenje. W lěće 1967 poskičichu Arnoštej Gólčej džělo pola CDU w Berlinje a swójba so tam přesydli. Ale hižo za krótki čas – hišće w lěće 1967 – přewza wón městno wjednika ressorta za cyrkwinske programowe naležnosće pola rozhłosa NDR. W tutej funkciji, kotruž wukonješe hač do politiskeho přewrótka, běše wón zamołwity za wšitke cyrkwinske wusyłanja. Wón widžeše swoje skutkowanje při rozhłosu jako přinošk k temje „Cyrkej w socializmje“, wo čimž pisaše tež w nastawku „Geschichte und Gegenwart der kirchlichen Morgenfeiern im Rundfunk der DDR“ w časopisu „Beiträge zur Geschichte des Rundfunks“ (čo. 16/1982). We wobłuku swójeho džěta běše husto po

Arnošt Gólč jako młody teologa Foto: priwatne

kraju po puću a džělaše z wjele wosadami hromadže. Tak tež ja jeho we wósomdzesatych lětach zeznał při nahrawanju Božjeje služby w Michałskej cyrkwi w Budyšinje. Plód jeho skutkowanja při rozhłosu je tačel z cyrkwinskimi zwonami z lěta 1984, kotraž běše w NDR derje znata.

Arnošt Gólč zemrě 8. nowembra 1993 a bu w Berlinje-Wilhelmsruh pochowany. Serbske Nowiny wozjewichu dnja 19. nowembra nekrolog z pjera Manfreda Laduša.

Měrcin Wirth

Lenka

biblioteka žiwjenja

biblioteka žiwjenja
rjana so mi zezdawa
z Boha data přiroda

čitam we njej
zas a zas
kajki přewšo wěrný čas

słónco złočane
njobjo pomódre
symjo małuške

zemje włóžnota
řeka źórlata
skała dostojna

pěsk wšón mjelaty
wichor přemócný
sněh tak drohotny

štomy wulkotne
kwětki pisane
plody njeskónčnje

čitam we njej
zas a zas
kajki přewšo wěrný čas

biblioteka žiwjenja
rjana so mi zezdawa
přiroda wšěm darjena

Spominanje w Klětnom

Džaknu Božu službu za wuchowanje Klětnoho před 25 lětami před hrožacym wotbagrowanjom swječeštaj ewangelski farar Daniel Jordanov a lutherski farar Daniel Krause zhromadnje z wulkej wosadu a mnohimi tehdyšimi časowymi swědkami nje-dželu, 1. februara, w Klětnjanskim Božim domje. Dujerjo a cyrkwinski chór kemše wobrubichu. Přizamkny so wopomnjenske zarjadowanje na žurli wjesneho hosćenca.

Wustajeńca w Budyšinje

Z přednoškow dr. Larsa-Arne Dannenberga wotwěrachu 3. februara pućowansku wustajeńcu „Mjezwoča reformacije“ na žurli Budyskeje měščanskeje biblioteki. W njej staj w słowje a wobrazu mjez druhim tež předstajenaj serbski farar a kěr-lušer Jan Kilian a Lutherowy pomnik w Del-njej Hórcce, kotruž ma ryzy serbski napis.

Pomhaj Bóh w Cymplu-Turjom

Křescán Krawc ze swojeho romana „Das Ende vom Paradies“ wjesnjanam čital

Přeprašenje na čitanje z němskorěčneho wudaća „Paradiza“ do Cympla-Turjoho zbudzi we mni skeptiske začuća. Najprjedy so woprašach iniciatorki, kak je na mnje přišla. Wona: Dokelž smy Wašu knihu čitali. Druhe skeptiske začuće: Hdyž džěše wo serbsku rěč a kulturu, potom zastyšach tam deleka w něhdy pruskej serbskej holi hižo w džěcatstwje a runje tak tež njedawno wotpokazowace wuprajenja. A střeća: Hdže so džensa hišće na wsy knihi dla ludžo zhromadźuja?

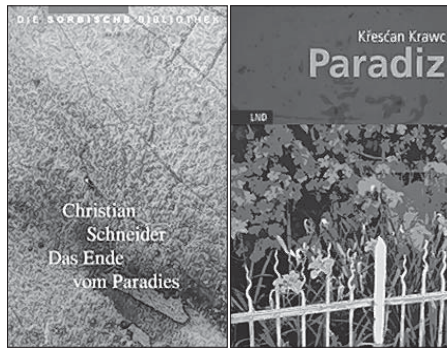
Iniciatorka knjeni Elke Frommowa, burowka, plahowarka drobnego skotu we wjetšim wobjimje a zwijnjerka produktow na dworje w Cymplu-Turjom, spyta při telefonje mje wo wulkim zajimje přeswědčić. Kelko wobydlerjow ma Turjo – tak Cymplej-Turjomu džensa praja –, mjeztym zagmejnowane do Hamora? Wona: Nimale dwěsci, ale njebojće so, woni wšitcy přiindu – teje knihi dla!

Cympl-Turjo je za lěsami rozbrojena hromadka dworow a chěžkow. Z „Paradiza“ za Lemišowom dóndžež po Turjanskim puću, přez Zadnje łuhi nimo saksko-pruskeju pohraničnej kamjenjow – hišće džensa spóznaješ na nimaj zelenoběte a čornoběte smuhi –, do Cympla-Turjoho; my doma prajachmy: do Turja. Džensa so tam jenož po wokołopuču – pak z Mužakowskeje dróhi přez Lěskej a Klětno pak z Nišćanskeje B-dróhi přez Dołhu Boršč – do Turjoho dóstanješ. Stary Turjanski puč z Lemišowskeje korčmy „Lawny“ nimo „Paradiza“ runy směr do Turjoho je za awta zawrjeny.

Prěnje překwapjenje na městnje: Knjeni Frommowa prošese mje, zo mam dwójce za sobu čitać – přenje čitanje popołdnju w třoch, druhe za młódsi a młody publikum wječor w šesćich. Dalše překwapjenje: Zastupiwiši sobotu, 17. januara, do wochěže Mjedakec wjesneje pensije w Turjom mje šulskej holcy w Klětnjanskej serbskej swjedženskeje drasće z chlěbom a selu witaštej. A třeće překwapjenje: Zastupiwiši do hosćenca nochtchych swojimaj wočomaj wěrić – rumnosć bě połna ludži. Štyrceći mjezwočow hladaše na mnje. Ja njewědzach, z čim swoje překwapjenje zwuraznić, a zawołach instinktiwnje: Pomhaj Bóh a Wjerš pomazy! Wotmołwa, so wospjetowaca: Pomhaj Bóh, Wjerš pomazy!

Wot spočatka hač do zakončjenja, wječor w džewjećich, džěchu ludžo sobu a ja z nimi. Džije so mi abo je to realita, telko ludži přede mnu – takle čitanje zahajich.

Na popołdnjim zarjadowanju čitach cyłu hodžinu, wěžo němsce, wo serbskim kwasu a kak je serbska swójba wo serbsku rěč a serbske wuznaće wojowała, wo tafličce z napismom „Serbja, zachowajće swěru swojich wótcow rěč a wěru!“.

Roman Křescána Krawca wo wosudže serbskeje swójby je wušol w serbskej a w němskej rěči. Němskorěčne wudaće je wot 1. měrc a zaso na předań, w třecim nakładze.

Njeprašejće so mje, kak ja přeco zaso dwělowach, hač jim telko serbskeho njebudže přewjele.

Po čitanju so čí přizjewjachu, kotřiž knihu hižo znajachu, a swoje měnjenje wuprajachu. Tale diskusija rozjědže do rozmołwy, zo ja swoje słowa wjace njerozumjach. Kóždy chcyše swoje prašenja wotbyć. Moja šoferka-mandželska kedžbowaše, zo skrótka wotmołwam. A při tym knihi předawaše, štyrnaće němskich „Paradizow“. Ale mějachmój jenož štyri eksEMPLARY sobu. Zajimcy so rozsudžichu nastajic skazansku lisćinu, a mój slubichmój, zo džesać štuk, ručež wuńdže dalši nakład, do Turjoho přiwjezemoj.

Za wječorne čitanje běše wote mnje zaso kapitl wo serbskim kwasu předwidžany. Sta so pak, zo po přemim čitanju mjeńši kruh sedžo wosta, kiž chcyše tež na druhim čitanju pódlu być. Mandželska mi radžeše: Njemóžeš hišće raz to samsne přednjesć, wupytaj sej něšto druhe! Samsneho

měnenja běše tež knjeni Frommowa. Zaso połny hosćenc a lědma k wěrjenju, zo sedžachu přede mnu młódsi ludžo, přerězna staroba mjez třiceći a połsta lětami.

Mi ničo druhe njezby hač so do rizika podać. Zwažich sej do kapitlow, kotrež hišće nihdže njeběch přednjesć (hač do nětka po 22 čitanjach z romana): Što do wjedže k rozpadej swójby? Sym čitał, kak je mać skradžu džělačerjam do lěsa na Turjanskim puću wobjed wozyła a kak je přichodny syn, tež skradžu, džělačerjam pjenki a hałuzu ze Chevroletom domoj do wjezł – a kak je nan, šef, za tutu pomoc jemu jako štrofu mzdu wotcahnył ... Zaso hodžina čitanje a zaso diskusija a po próstwje tych, kiž knihu znajachu, dyrbjach hišće epilóg přečitać, tej hodžiny přidać.

Wědzach: Deleka w holi je hinaši šlag ludži doma hač w pseńčnym pasmje dokoławokoło Budyšina. Ale zo to hišće džensa tak je, běše z tym dopokazane. Či młódsi so wězo k prašenju wuprajachu, što džerži swójbu hromadže, što ju rozdwoji. A ja dyrbjach swoje měnjenje a rady podawać, jako bych był poradnik w prašenjach swójbnego žiwjenja.

Prašachu so mje a mandželsku – mějachmój kóždy za sebe wotmołwić: Byšće wy tež džensa nanowe trista tysac wotpokazał/wotpokazała? Ja: Haj. Žona: Ně, ja bych sumu swojim wnučkam rozdawała. Chcychu tež wědžeć, hač naju džěci serbsce rěča. To sym wo duchowno-kulturnym podžělu w swójbe rěčať. Zo tajke zaběry a wobsahi swójbu hromadže džerža. Dojednachmy so na recept: Wjace dawać hač brać je za wšěch lěpje hač nawopak.

Křescán Krawc

Zajimowani připosłucharjo na čitanju z Křescánom Krawcom 17. januara w Mjedakec hosćencu w Turjom pola Dołheje Boršč

Foto: I. Krawcowa

500 lět ewangelskeho žiwjenja w Korutanskej

Ewangelski diecezanski muzej w katolskej Rakuskej? Jako loni w dowolu w Korutanskej (Kärnten) ze staršeho pućowanskeho přewodnika wo muzeju zhonichmy, sej předewzachmy do Fresacha dojěć. Fresach leži sewjernje Villacha na slónčnych skłoninach Alpow wyše šěrokeje doliny rěki Drawy (Drau). Dwě třećiny wobydlerjow Fresacha stej ewangelskej. We wsy pak njeeksistowaše mjeztym jenož muzej, ale Ewangelski kulturny centrum, kiž wobsteji z historiskich twarjenjow, z moderneho

muzeja a ze steloweho parka domoródných wumělcow. W léće 2011 bě so w Fresachu Korutanska krajna wustajeńca „Wěryhódnny wostać. 500 lět protestantiskeho dyrdomdeja“ wotměła. Při tutej skladnosći běchu so historiske twarjenja saněrowali a w krótkim času bě so nowy muzej natwaril. Dolho a dokladnje sej wšitko wobhladachmy a wopušćichmy Fresach z wulkim dobytkom. Čitarjam „Pomhaj Bóh“ chcu něšto z nazhonjeneho posrědkować.

Čas reformacije (hač do něhdźe 1600)

Martina Lutherowe ideje so po 1517 spěšnje w Korutanskej rozšěrjachu. Hórnicy ze Sakskeje, studenća a překupcy je sobu přinjesechu. Wone padachu na plódnou rolu, dokelž tež w Korutanskej knježeše njespokojnosť z cyrkwinskimi poměrami. Wot něhdźe 1525 do 1560 móžemy z měrliweje koeksistencije katolskeje a ewangelskeje wěry wuchadžeć. Džělawosć ewangelskich předarjow wotmě so we wobłuku katolskeje wosadneje syće. Wo samostatnej cyrkwinskej organizaciji njemóže žana reč być. Města stachu so ewangelske a zemjanstwo protestantizm podpěraše. Hłowne město Celovec (Klagenfurt) bě centrum ewangelskich krajnych stawow. Wone financowachu tež čišć přenjeje słowjenskeje biblije.

Wosebitosć korutanskeje reformacije bě, zo bě ze słowjenskeje reformaciju zwjazana. Reformator Primož Trubar (1508–1586) płaći jako załožer słowjenskeho pisowstwa. Wón spisa přenju knihu w słowjenskeje rěči, kiž wuńdže 1550 z němškim titlom „Catechismus in der windischen Sprach“. Knize doda „Abecednik“ za nawuknjenje słowjenskeho čitanja. Nimo Trubarja zdoby sej tež Jurij Dalmatin (1547–1589) wulke zaslužby wo słowjensku reformaciju. Jeho přeložk cyteje biblije so 1584 we Wittenbergu čišćeše. Swój wjeršk docpě korutanski protestantizm kónc 16. lětstotka.

Woltar, lawki a drjewjane špundowanje lubjow pochadžeja z časa nastaća tolerancneje modlernje w léće 1785. Fota: J. Mačij

Pódlá noweje ewangelskeje cyrkwy z léta 1951 a napřećo tolerancnej modlerni wotewri so 2011 muzejowe twarjenje z Ewangelskim diecezanim muzejom (napohlad wotzady).

Přećiwna reformacija a tajni protestanća (1600–1780)

Hižo wot 1580tych lět přemyslowaše katolska strona, kak móhta dalšemu rozšěrjenju protestantizma zadžěwać. Z namocu zahaji potom přećiwnu reformaciju w léće 1600. Martin Brenner, biskop ze Seckauwa, čahaše 70 dnjow z cyrkwinskimi zastojnikami a 300 wojakami překi a podłu po Korutanskej. Ludnosť měješe wolić: Pak so wona nakaza a katolsku wěru zaso přiwozmje, pak wupućuje. Naprawy njeměrjachu so hišće na zemjanstwo. Hakle 1628 wuda Ferdinand II. generalny mandat, zo maja so ewangelscy zemjenjo w běhu léta ke katolskej wěrje nawróćić abo kraj wopušćić. Wjele zemjanow so za wupućowanje rozsudzi.

Po Tricećilětnej wójnje zasadzi wjetša emigraciska žołma lutherskich burow. Kraj hospodarsce wostabješe. Wonkownje bě přećiwna reformacija wokoło 1650 zakónčena. To pak njewoznamjenješe, zo njebě wjace ewangelskich wěriwych. Wosebje na kraju běchu ludžo wonkownje drje jako katolikojo žiwi, čujachu pak so dale jako ewangelscy wěriwi a mějachu so tajnje po ewangelskich zasadach. „Tajny protestantizm“ so tutón fenomen mjenuje.

Po 1730 bě wupućowanje z nabožnych přičin zakazane. Město toho organizowachu so tak mjenowane transmigracije, na-

móčne přesydljenja ewangelskich wěriwych do Sedmihródskeje (Siebenbürgen), kiž slušeše do habsburgskeje monarchije.

Tajni protestanća mějachu swoje tajne nabožne žiwjenje. Wotměwachu domjace nutrnosće, na kotrychž z biblije, pobožnych knihow a postilow (zběrkow předowanjow) čitachu. Knihy přińdžechu ilegalnje z Němskeje. Trěbna bě wěsta zakładna čitanska kompetenca, štož wšak njebě na kraju we 18. lětstotku samozrozumliwe. Jedna z najwoblubowanějších knihow bě tež w Serbach znata „Paradiz-zahrodka“ Jana Arndta. Ewangelske knihi wobsedžeć bě strašne. Domy so přepytowachu a namakane knihi so sčazachu a zničichu. Ewangelscy wěriwi namakachu přeco zaso wosebite chowaniki za swoje knihi, kotraž mějachu za wobsedzerja wulku hódnotu a njedachu so bjeze wšeho narunać.

Čas tolerancy (1781–1861)

Radikalnu cezuru w žiwjenju ewangelskich wěriwych woznamjenješe w léće 1781 Tolerancny patent kejžora Jozefa II. Po nimale 200 lětach represijow a přesćěhanja bě ewangelske wěrywuznaće zaso dowolene. Nowa swoboda pak měješe swoje mjezy. Ewangelscy buchu „akatolscy“ mjenowani. Jich modlerske domy njesmědžachu kaž cyrkwy wupadać a wosady njesmědžachu swójske matrikle (cyrkwinske knihi) wjesć. Wěriwi mějachu wšě trěbne poplatki ⇔

⇒ dwójce zapláćić – na ewangelski pastorat a na katolsku wosadu. Swójski pastorat smědžachu jenož založić, hdyž so 500 wosobow abo 100 swójbow wotpowědneho wěrywuznaća hromadže namaka.

Najebać wšěch wobmjzowanjow sej ewangelscy křescenjo kejžora Jozefa II. pře wšu měru česćachu. Wón bě jim rjadowane ewangelske žiwjenje zmóžnił. W běhu počtra lěta po Tolerancnym patenće wuzna so w Korutanskej 13 000 ludźi k ewangelskemu wěrywuznaću. Bórze založi so 13 tolerancnych wosadow, kiž mějachu nětko swójsku infrastrukturu natwaric – modlerske domy, fary a šule. Tolerancny patent Jozefa II. bě „akatolskim“ wosadam wuraznje založenje swójskich šulow dowolił. Hač dosrjedž 19. lětstotka nastaj 34 ewangelskich šulow w 14 wosadach. Natwar wosadneho žiwjenja njebě bjez konfliktow. Fararjo pochadžachu často z Němskeje abo Madžarskeje. Jich wot rozswětlerstwa wowliwowany racionalizm steješe w přećiwku k emocionalnej pobožnosći tajneho protestantizma.

Runoprawosć (po 1861)

Za čas tolerancy so ewangelscy čerpjachu. Protestantiski patent z lěta 1861 přinješe jim prawniske runostajenje z katolskej cyrkwju. Hižo 1849 běchu so wšelake wobmjzowanja zběhnyli. Ewangelscy smědžachu so ewangelscy mjenować. „Prawe“ cyrkwe smědžachu so twarić. Protestantiski patent pak zmóžni nětko konstituowanje ewangelskeje cyrkweje w institucionelnym zmysle.

Ewangelske žiwjenje w Korutanskej so z nowej dynamiku rozwiwaše. Rozmachej přinošowaše tež založenje ewangelskich towarstwow, předewšěm wotnožki Gustawa Adolfowego skutka w Korutanskej. Zarjadnišća diakonije nastawachu a nowe ewangelske wosady so založichu. Po 1933 zblížichu so mnozy ewangelscy, tež duchowni, nacionalsocialistiskemu hibanju. Po Druhej swětowej wójnje ewangelska cyrkej w Korutanskej rozrosće. Ličba wosadow stupaše na džensa 33 a podžěl ewangelskeje ludnosće w Korutanskej wot 5 na 10 procentow. Prawniskej měznikaj běštej Cyrkwinska wustawa 1949 a Protestantiski zakon 1961, kiž garantuje ewangelskim cyrkwjam jako korporacijam zjawneho prawa dospołne nutřkowe samopostajenje a prawo na zběranje cyrkwinskih přinoškow.

Tolerancny modlerski dom w Fresachu

W Fresachu je so historiski twarski ansambl nimale w originalnym stawje z časa krótko po wudaću Tolerancneho patenta 1781 zdžeržal. Wón wobsteji z tolerancneje modlernje, fary a kóstnicy. Šula je bohužel zwottorhana. Fresach bě jedna z 13

městnosćow w Korutanskej, hdžež nastaj po Tolerancnym patenće ewangelska wosada a drjewjany modlerski dom, kiž so 1784 wotpali. 1785 so nowy modlerski dom z kamjenjow natwaric.

Postajenja Tolerancneho patenta mějachu so wobkedžbować. Zakazane běchu zwony, wěža a reprezentatiwny zachod. Modlerske domy mějachu kaž normalne bydlenke domy wupadać. Dom w Fresachu ma jasny wonkowy napohlad. W apsisy stej wobłukowej woknje zatwarjenej, dołha łódž ma štyriróžkate wokna a jednorý zachod. Molowane wobłuki přidachu so hakle při saněrowanju lěta 2011. Tež nutřkowe wuhotowanje pochadźa ze 1780tych lět. To nastupa předewšěm drjewjane ławki a wołtar z klětku. Špundowanje wobsteji na chódbach z česanych kamjenjow, pod ławkami z hrubych, kulowatych pólnych kamjenjow.

Po tym zo natwaric sej wosada 1951 nowu cyrkej, zarjadowa so na łubjach tolerancneho modlerskeho doma Ewangelski diecezanowy muzej z mnohimi hódnyimi eksponatami ewangelskeho pismowstwa Korutanskeje, kiž su džensa w nowym muzejowym twarjenju widžeć.

Nowy muzej

Historiski twarski ansambl je so w přihotach Korutanskeje krajneje wustajeńcy 2011 z twarom moderneho muzeja wudospołnił. Wón wobsteji z dweju kwadrow a slěduje podołhojtu formu modlerskeho domu. Rumnostny koncept znutřka je multifunkcionalny.

We wotewrjenym přizemju su zaměstnjene foyer z kasu a předawanišćom, informatiwna trajna wustajeńca wo ewangelskim žiwjenju w Korutanskej (z kotrejež wulki džěl swojich informacijow mam), tež wo počahach k słowjenskej reformaciji, a ze škleńcu zakryty depot k wobhladanju z wjele knihami. Foyer so tež za zarjadowanja wužiwa. W mjeńšim hornim poschodže zaměstnjeja kóždě lěto wosebitu wustajeńcu, loni wo protestantiskich impulsach k runoprawosći žonow, lětsa wo wuznamje kěrlušow za ewangelsku cyrkej.

Jedna z přerich tolerancnych modlernjow po Tolerancnym patenće kejžora Jozefa II. w lěće 1781 nastaj w Fresachu.

Kóždaj z 33 ewangelskich wosadow Korutanskeje je ze swójskeje stelu a bibliskim hesłom w Fresachu zastupjena.

Muzej je jasnje rjadowany. Njeje přewulki, wopyt traje jednu do počtra hodžiny. Nowy muzej je wjacore myta dóstał.

Stelowy park

Na łuce mjez cyrkwju a kěrchowom nastaj 2011 stelowy park z 33 stelemi. Kóždaj ewangelska wosada Korutanskeje je swoju stelu wot domoródnego wumělca wuhotować dała. Stele zwjazuju puće, kiž symbolizuju zwiski mjez wosadami. Někotre ze stelow su wumělsce jara přeswědčace, tamne zaso wobsahowje hnujace, kaž ta ze Zlana.

Wona předstaj drjewjany zdónk z džěru a powěda stawiznu Oberkircheroweje biblije: Bur Oberkircher bě 1584 bibliju kupił a ju za tajne nutřnosće doma wužiwał. Biblija so w swójbje wot generacije k generaciji dale dawaše. Jako bu přeco strašnišo Lutherowu bibliju wobsedžeć, ju wobhladniwje schowachu. Wokoło lěta 1770 zjewi so wjesny sudnik a žadaše sej přepodaće biblije, wo kotrejež bě přez čušlaka zhonił. Stary bur wopuści domske přez posleńcu a bibliju schowa. Něšto dnjow po tym wón zemře a wza swoje potajnstwo sobu do rowa. Po wudaću Tolerancneho patenta pytaču swójbni za bibliju – podarmo. Hakle spočatk 20. lětstotka namakaštaj wotročkaj w starym dudławym štomje prochniwu knihu. Bě to Oberkircherowa biblija!

Marka Maćijowa

Informacije

Ewangelski kulturny centrum Fresach
Museumweg 32
A-9712 Fresach

Wotewrjenske časy wot apryla do oktobra: wot wutory do njedžele 11 do 17 hodž. a po naprašowanju www.evangelischeskulturzentrum.at

Smy wšitcy pomocnicy Boha

Wo hłownej zhromadźiznje Serbskeho wosadneho zwjazka

Lětuša hłowna zhromadźizna Serbskeho wosadneho zwjazka započa so połna elana a dowěry sobotu, dnja 31. wulkeho róžka, na žurli Mnišeje bašty w Budyšinje. Wobdžěli so 24 člonow a hosći ze 13 wosadow. Stólcy njedosahachu, dyrbjachu so hišće ze susodneje Michatskeje fary nosyć. Po tym zo bě Serbski superintendent Jan Malink wšěch wutrobnje powitał, přewza fararka Jadwiga Malinkowa nutrnosť. Swoje rozpominanje złoži na 84. psalm. Twarimy wšitcy za našu cyrkej a wosadu. Susodža pomhaja, generacije do nas su hižo twarili. Kóždy twari po swojich móžnosćach a darach. Zwotkel pak wěmy, hač naše přitwarki wobsteja? Přichodne generacije budu widžeć, što wot nas přewozmu. Smy wšitcy pomocnicy Boha. W tutym zmysle započachmy posylnjeni z wuradźowanjami.

Hospodarski plan za lěto 2015

Jako přenje předstaji knjeni Fischerowa wot kasoweje centrale hospodarski plan za lěto 2015 a wotmołwi na prašenja. Tutě džěto wona hižo lěta dołho swěru wukonja. Hospodarski plan so jednohłósne přiwza.

Rozprawa wo lońšim džěle

Potom poda sup. Malink rozprawa za lěto 2014. 25 serbskich kemšow bě so swjećilo, a to w Budyšinje, Poršicach, Rakecach, Hodźiju a we Wojerecach, k tomu dalše dwurěčne kemše. Wosadne popoždnja wotměchu so w Bukcach, Wuježku pola Hrodzišća, Malešecach a w Slepom. W Serbskim rozhlósu bě 24 njedźelnišich kemšacych wusyłanjow słyšeć a 75 słowow

k dnjej wot lajkow. Wudawanje časopisa Pomhaj Bóh je kóždy měsac zaručene. Jón financuja Załožba za serbski lud, Serbski wosadny zwjazk, abonentske pjenjezy a dary. W kooperaciji z nakładnistwom wudachu so lóni „Wšědne hesła Ochrowskeje bratrowskeje wosady na lěto 2015“. Nimo toho přihotuje so k 500. rónicy reformacije w lěće 2017 zhromadny projekt ze Serbskim muzejom a nakładnistwom, wustajeńca a knižne wudaće. Sup. Malink skedźbni hišće na ekumeniskej nutrnosći z katolskej wosadu, na džěto we wodźacych gremijach našeje cyrkwy a na džěto z džěćimi a swójbami. Wuzběhnyć měli so zetkanja Bjesadow na wsach, dworow swjedžen we Wuježku a pozbudźowace wobdźělenje Serbow na mjezynarodnych zetkawanskich dnjach ewangelskich cyrkwjow wuchodneje Europy we Wróclawju. Derje běži serbske ewangelske džěto wosebje potom, hdyž něchtó aktiwne na městnje skutkuje. Přitomni rozprawa z dalšimi aktiwitami wudospołnichu. Knjez Latka powědaše zwjeseleny a tež trochu zadźiwany wo wopyće Chróšćan fararja z džěćimi w Budyšinskej cyrkwi, kotraž běchu wšitke serbsce rěčeli. Serbski wosadny zwjazk rozprawa schwali.

Plan za lěto 2015

Plan za lěto 2015 z mnohimi terminami wšěm předležese. Wón je móhtrjec centralny kalender ewangelskich Serbow. Kemše, wosadne popoždnja a dalše aktiwity su w nim zapisane. Knjez Krygař skedźbni na džěłarničku serbskich Bjesadow, kotraž so lětsa třeći króć wotměje, tónkróć 7. měrcu w Hodźiju. Wón přeprósy wšitkich zajimcow. Tam budže tež předstajenje serbskeho klankodźiwadła. Bjesady džě-

łaja mjeztym hižo pjeć lět a hromadža zajimcow za serbsku rěč w dwurěčnych wosadach. Nazymu wotměje so zaso serbski ewangelski kónc tydženja w Chołmje.

Přitomni plan 2015 wobzamknjachu.

To a tamne

Sup. Malink předstaji ideju Lutheroweje parka we Wittenbergu, hdžež sadža wšelake cyrkwinske skupiny swójski štom, štož ma pokazać na zwjazanosć ewangelskeje cyrkwy z reformaciskim skutkom Martina Luthera. Přez to ma nastać před wrotami města mały park we formje Lutheroweje róže. Přitomni wuprajichu so za to, zo so tež Serbjka wo to prócuja, štom we Wittenbergu sadzić, a to po móžnosći lipu.

W předposlednim dypku dnjoweho porjada rozprawješe fararka Jadwiga Malinkowa wo swojej nowej wosadze. Slep je jara pobožna a aktiwna wosada z 1 900 wěriwymi. Njedźelniše kemše su ze 60 do 70 kemšerjemi derje wopytane. Położenje pak njeje jednore. Wot wósom wsow ma so 3 ½ wotbagrować. 1 600 ludźi je potrjechene. Za fararku to woznamjenja, wjele připosłuchać. Serbskeho potenciała je dosć we wosadze. Wona pak trjeba pomoc a podpěru maćernorěčnych Serbow.

Na kóncu wobkrući hłowna zhromadźizna dotalnych člonow předsydstwa za dalše šěsć lět. Jemu přisłušeja Jan Malink, kiž je jako Serbski superintendent přez serbski cyrkwinski zakon postajeny, Mato Krygař, Marka Maćijowa a Měrcin Wirth.

Z kěrlušom a modlitwu zakončichmy lětušu hłownu zhromadźiznu.

Bóh Knjez njech žohnuje džěto Serbskeho wosadneho zwjazka za připowědanje jeho słowa mjez ewangelskimi Serbami.

Marka Maćijowa

Kubłanske popoždnje w Budyšinje

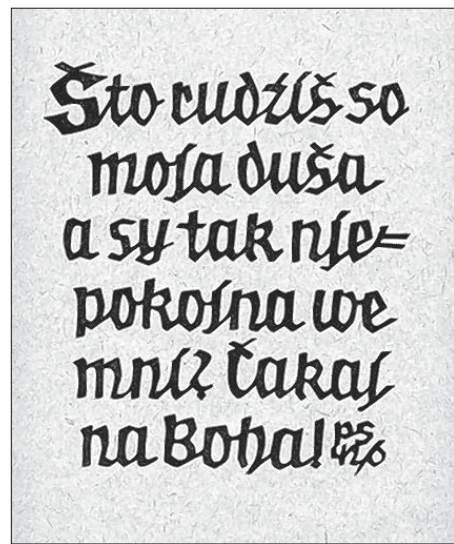
Kak namakamy za swoju dušu měř a pokoj? Z tutym prašenjom zahaji superintendent Jan Malink swoje předowanje na lětušim kubłanskim popoždnju 16. februara na Michatskej farje w Budyšinje. Mała horstka wosadnych běše so k tradicionelnemu schadźowanju zešta. Wokoło měra a pokoja plečeše so po nutrnosći tež rozmołwa za kofejowym blidom. Starosće wo chorych w našich swójbach nas znjeměruja a počezuju runje tak kaž tuchwilna wójna mjez słowjanskimaj ludomaj na wuchodze Europy. Naše starosće pak móžemy jenož před Bohom wupřestřeć we wěry, zo budže wón nam puć k měrej a pokojej wotewrěć.

Kaž hižo w zašłych lětach, tak pokaza

Handrij Wirth tež lětsa zaso film wo powodkach ze serbskeho cyrkwinskeho žiwjenja. Rjane wobrazy nas dopominachu na Serbski ewangelski cyrkwinski džen a domizniski swjedžen we Wojerecach, na swójbny swjedžen we Wuježku, wulět ze Serbskim busom do Rowneho a do wuchodnych kónčin Łužicy w džensnišej Pólskej a na hłownu zhromadźiznu Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Hućinje a Le-mišowje.

Zwjeseleni nad poradženym popoždnjom so z dobrej naladu rozzohnowachmy a wróćichmy so domoj do Budyšina, Konjec, Kubšic, Łomska, Njeswaćidła, Starych Hajnic, Třělan a do Wětrowa.

Měrcin Wirth

Wutřihanka Fryca Kitlarja

Melanchthonowy zwón z lěta 1843 so do Łaza nawrócił

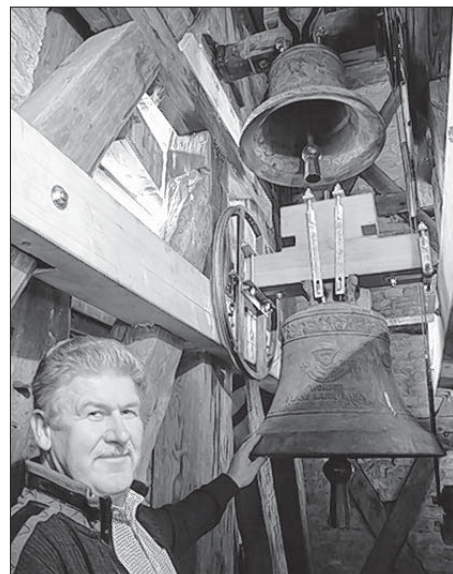
Prěni raz w stawiznach Łazowskeje cyrkwe wołaja wot lońšeho štyri zwony wosadnych kemši. Wulki a srjedźny zwón so 1949 ze železa liještej. Mjedzany Lutherowy zwón pochadza z lěta 1921. Tehorinja z bronzы luty Melanchthonowy zwón nasto 1843. Wón waži 132 kilogramow, ma přeměr 608 milimetrow a klinči na zwuk „e“. Luty bu w znatej Gruhle zwonylijerni w Małym Wjelkowje. Na přednjeje stronje stej napismo „Dir Jesu leben wir, dir Jesu sterben wir“. Nad tym namaka so portret reformatora Philippa Melanchthona, kotryž je wobkružen ze słowami „Alles und in allem Christus“. Na druheje stronje zwona je napisane: „Dieses Glockengelaute wurde aus freiwilligen Beiträgen der Lohsaer Kirchgemeinde im Jahre 1843 angeschafft und gegossen von Friedrich Gruhl in Kleinwelke“.

Zwón ma zajimawe stawizny. Wón přetra Prěnju swětowu wójnu. 1935 dari jón wosada nowonatwarjenej kapałce na pohrjebnišću w Běłym Chołmcu. Tam wisaše wón hač do lěta 1942, hdyž dyrbjachu jón z wěže wzac a za brónjenske zaměry wodać. Na zbožo pak njebu zeškřety, tak zo wón tež Druhu swětowu wójnu přetra.

1949 namakachu jón na zwonowym kěrchowje w Hamburgu, zwotkelž wróci so 1950 na wěžu Bětochołmčanskeje kapałki. Tam wisaše nětk pódla noweho zwona, kotryž běchu 1949 leć dali. Wot kónca 1960ych lět Melanchthonowy zwón wjac njezwonjachu a jón skónčnje 2011 z wěže wzachu. Wot předlońšeho prócowaše so Łazowska wosada wo jeho nawrót. Bětochołmčanska wjesna rada temu přihtosowaše pod wuměnjnjom, zo wosada zwón sporjedži a zaso do služby bjerje.

Wěcywustojny za zwony, Arnold Rißler z Wjelceje, poruči wobnowjenje Melanchthonowego zwona. Fachowcy w zwonyskowskim zawodže Lachenmeyer w bayerskim měsće Nördlingen jón sporjedžichu. Wot lětušeho julija wisa wón nětk zaso na swojim městnje a na swojej originalnej kwakli na wěži Łazowskeje cyrkwe. Za Lutherowy zwón stwori so nowa kwakla z duboweho drjewa. Kóšty wšěch třebnych nprawow wučinjachu 8 000 eurow.

Arnold Rißler poruči lahodny wobchad z Melanchthonowym zwonom. Tehodla maja so wšitke štyri zwony hromadže jenož při wosebitych skladnosćach zwonić, kaž na wysokich cyrkwinskih swjedenjach,

Džakownje pokaza Hubertus Neugebauer na wěži Łazowskeje cyrkwe Lutherowy zwón (deleka) a Melanchthonowy zwón (horjeka).

Foto: A. Kirschke

při křćenjach a wěrowanjach. Nastać ma CD, na kotrejž su kóždy zwón jednotliwje a wšě štyri zwony hromadže slyšec.

Andreas Kirschke

Cyrkwinske powěsće z Choćebuza

Dnja 27. januara, 70 lět po wuswobodźenju koncentraciskeho lěhwa Auschwitz, je so poswjećita dotalna Hrodowska cyrkej na Grodkowskej w Choćebuza na synagogu. Tudyša židowska wosada ma něhdže 400 člonow. W postrownym lisće kupki „Serbska namša“ so mj. dr. pisa: „Staru Chósebusku synagogu ceło w bliskosći su nacionalsocialisty w lěse 1938 pódpalili. A stakim jo žydojska wosada tegdy hopšestała w měsće eksistěrowaš. Žydy a Žydowki su zgubjowali wšykne stašańske pšawa, su jich huswójowali, psegónjowali, deportěrowali a husmjeršili w zanicowańskich lěgwach. Jo to był cas nejwětšego a nejtšańšejšego barbarstwa. Znowazaloženje synagogi wižimy toś ako jadnorazowy akt nabóžnje zwězanosći, kótaryž hobogašjo cełe město Chósebusz/Cottbus kulturnje a duchnje.“ Wjesoly a tola tež k zamyslenju pohnuwacy swjedenž z narěćemi, hudźbu, rejemi a pohosćenjom je so přenjesł na wulkej monitoraj zwonka Božeho doma.

○

10. februara je woswjećita swoje 50. narodny superintendentka Choćebuskeho cyrkwinskeho wokrjesa Ulrike Menzelowa z nutrnosću w Němskej cyrkwi, kiž je dźeržał generalny superintendent cyrkwinskeho wobwoda Zhorjalc při EKBO, Martin Herche. Ulrike Menzelowa, pochadźaca z Westfalskeje, bě mjez druhim fararka

w Slepom. Tam zezna so ze Serbami. Za serbske wosadne džěło w Delnjeje Łužicy so jara angažuje, tuž jej tež serbscy wosadni wutrobnje gratulowachu.

○

Wjace hač 100 stawow digitalizowaneho Noweho testamenta je mała skupina dobrowólnych hižo korigowała na zakładze wotpiska chinskeje firmy, kiž bě tuta před lětami zhotowiła w nadawku Serbskeho instituta Choćebuz. Zaměr je, najpozdžišo w lěće 2018, k 150. jubilej wudaća přenjeho a dotal jeničkeho cyłkowneho wudawka předpołožić delnjoserbsku bibliju digitalnje w h-a we w-wersiji w nowym pisnje. Wona by móhła slůžić jako zaklad rewizije za znowawudaće. Skupinku koordinujeta w nadawku spěchowanskeho towarstwa za serbsku řeč w cyrkwi dr. Christiana Piniekowa a ze stron Serbskeho instituta dr. Fabian Kaulfürst.

○

Wjace hač poł lěta hižo eksistuje na internetowej stronje Choćebuskeho cyrkwinskeho wokrjesa dwurěčna strona za serbske wosadne žiwjenje. Pod *evkirchenkreis-cottbus.de* su zapisane mjez druhim trajne informacije, aktualne nowosće, kaž terminy namšow, a medijowy wothłós. Zhotowił je stronu PD dr. habil. Hartmut Leipner, kiž ju tež nadal prawidłownje hlada.

○

Židowska wosada w Choćebuza dósta jako přenja w Braniborskej swójsku synagogu. Ze zanjazenjom tora-róle ju 27. januara poswjećichu.

Foto: M. Helbig

Łužiski cyrkwinski džěń pod hesłom „... ako raj“ wotměje so sobotu, 4. julija, w Choćebuza. Wón chce zdom džiwać na susodnu Pólsku. Tež serbscy křesćenjo su do přitow zapřehnjeni a chcedza na so skedźbnić ze wšelakimi programowymi přinoškami a ze swójskim stejnišćom.

Christiana Piniekowa

Dopomnjenki na mlode lěta w Ćisku

Powědała 87lětna Marja Kasperowa rodžena Kobalcec z Ćiska w lěće 1999

W Ćiskowskej šuli

Doma smy jenož dvě dźěći byli, ja a młódši bratr. Smy měli we wsy wjetši wirtšoft, přeco smy tež konje měli. 1919 sym do šule a 1927 won.

Naša šula je w Ćisku stara šula była. Prjedy su dźěći k jutram do šule šli. Ja sym w nazymje rodžena a tehodla sym potom była sydom. Hač do meje je to što, tehodla su wšelake hakle šěsć byli.

Na přěnim šulskim dnju sym tež cokorowu titu dóstała, tajku kupjenu, mjeńše tity kaž džensa. Wšitko cokoř tam zawěsće njeje nutřka był, to wjace njemóžu prajić. Maćerka je na přěnim šulskim dnju sobu šla. Ale swjedzeń doma njeje był. Smy měli mapu, žanu kožanu, ale tajku „Kunst“, so 'ne Mappe zum Aufklappen. Tak pod pažu smy njesli. Smy byli džewjeć holcow a pječ hólcow w tym lětniku. Wot tych džewjeć smy hišće pječ a ta najbóla strowa sym ja nětk. Ja hišće we wsy z kolesom jědu.

Te přenje tři lětniki njejsu zhromadnje byli. Smy wučbu měli wot připołdnju hač popołdnju, tak wot jednej hač do štyrjoch.

Te přichodne lětniki su potom zhromadnje byli. Njejsmy tak wjele šulerjow z Ćiska byli. Běše jenož jedyn wučer. Jeho sotra je dała Handarbeiten. Smy w drjewjanych pantoflach byli a te [su] dyrbjeli wonka w chěži wostać. My smy w płatanych štrumpach byli. Doma je jedyn jenož w napłatach štrumpach chodźil a přeco w drjewjanych toflach. Ale potom smy tež na polu pyr zběrali, Quecke lesen. Potom su wone tak nalěpjene byli, tajke čežke. Žane škórnje njejsmy měli.

W šuli smy tež Kreisspiele nawuknyli. My holcy smy přeco w přestawce pon Kreisspiele činili, rejwali a spěwali. Štož te hólcy su činili, to njewěm.

Jónu, jako wjetše šulerjo, smy šulski wulět činili. To smy w Laubanu byli z wučerjom. Moja mać běše tež sobu, wšelake druhe maćerki tež.

Při nas je wšitko prjedy blos serbsce było. Naš wučer bě knjez Dressel. Serbsce wučil nas wón njeje. Nabožinu smy serbsce měli, ale hewak [je] wšo jenož němske było w šuli. My smy serbsce powědali w šuli, naš wučer nam njeje rozumil. Tón [je] so mjerzał, hdyž smy něšto hłupeho mjez sobu serbsce powědali.

Z Němcami so zeznali

Hier waren viel Kinder, die erst in der Schule deutsch gelernt haben. Aber ich gloobe, ich habe schon etwas deutsch gebracht. Das war eben so, da hat niemand etwas gesagt.

Z tymi Němcami smy [so] my jako dźěći hižo zeznali. Kóžde štyri lěta su we starych

Marja Kasperowa rodžena Kobalcec w lěće 1999 doma w Ćisku

Wojerecach byli tajke wulke wiki, kaž tajki swjedzeń. „Landwirtschaftliche Produktausstellung“? Móžno. To smy jako dźěći sobu šli. To bě tajka wulka swjedženska łuka, Festwiese. Tam bě tež skót ausgestellt. To bě na Alleewiese, tam, hdžež [je] nětko Zoo. Tam su Serbja a Němcy byli.

Auch Deutsche sind ins Dorf gekommen. Das hat man schon als Kind gesehen. We Wojerecach je tehdom wjele serbske było, su tam wjele Serbow bydli a burja tež. Te su wokoło tež pola měli a łuki.

Kmótriske dary

Narodniny smy jako dźěći tak wulce njeměli. Zur Oma ist man gelooft, holen. Na, da hat Oma gehabt und gratuliert. Meist war es etwas Geld. Wo Oma älter war, hat sie Geld gegeben und Süßigkeiten. Aber nicht so viel wie jetzt.

K jutram jedyn krynył jedyn šant, štrumpy. Suknja – ta bě hižo předroha. Abo jedyn šórcuch, štož njeje tak drohe było. Dvě jejece, jenož barbjene z cyblu. Njejsym žane debjene krynyła. K jutram ta całta je plěčna byla a k Nowom lětu [je] wona tajka dołha byla a nutřka, srjedža, kaž tajka całta. Předposlednje lěto, prjedy hač bě konfirmacija, smy šli so podžakować. Smy štučku prajili:

Mějće džak, kmótra,
za wašu čeśc a lubośc,

zo sće mi tak dołho dawali a so za mnje starali, a njemějće ničo za zło, do wěčnosće, božemje.

Do noweho lěta smy tež něšto prajili:

Luba kmótra,
wjele zboža na te nowe lěto,
zo byšće strowe a frišne byli
a Bóh tón Knjez Wam wobradźil
wšitko, štož Wam nuzne a trěbne:
hnadny měř, dobre strowje
a Bože žohnowanje.

Po hrónčce sy dóstał tu całtu a něšto slódkeho. Drasty njejsu byli, blos něšto k jědźi. Najwjace je była ta całta, snadź por worješki. Ale cu wjele nic. Smy samsny korbik njesli kaž k jutram.

Hodowny štom smy přeco měli doma. Dary su małe byli: pupki, bul, wozyčk. Tak wjele njeje było. My njejsmy tak wjele sej hrajkali, jenož w zymje nutřka. Hewak smy na polu sobu byli.

Štož sy šafnyć móhl, to sy dyrbjal tež džělač, kaž kulki zběrać abo morchej zběrać abo tajkele kusk.

Baba je wumrěta, hdyž sym do šule šla. A pon sym k druhej babje šla.

Sym dyrbjala tež wjele na młódšeho bratřika hladać. Ale tón njeje přeco poskał.

Nowe lěto přeni dzeń smy šli po dary. Z bratrom a mojim kuzenkom smy šli do ⇒

⇒ Klein-Zeißig. Pon smy zhromadnje cáhnyli. Jedne lěto je [so] tajki wulki sněh šoř a jara wětr był. Smy chcyli hić. Ja sym tajke dołhe cholowy měta a smy šli. Tajki wulki sněh tam bě. Smy cyle bytli a tam smy drasty sušili a popołdnu smy hakle domoj šli. Jedna ćeta njeměješe žane džěci a při tej smy blos holwali. A ta tamna ćeta běše luba. Tam my smy so přeco horje dźerželi. Ta je džěci měta a tam smy sej hrajkali.

Doma sobu džěłali

Jako džěco njejsym sej něšto druheho přa-
ła, hač ja sym. Kóždy bě trjeba we wirt-
šořtu. Tak sy džěłala a pomhała doma.

Čežke džěto bě nazymu te kulkidžěłanje,
to njeje lochko było. A pon te pyrběranje!
Quecke sammeln nach dem Pflug! A to we
drjwjanych toflach, žane škórnje. Zyma
[je] było a mokre nohi a tajke wulke čežke
tofle!

Dejic sym nawuknyła, hdyž sym posled-
nje lěta do šule šla. Kjědži smy přeco došć
měli. Nam je přeco rejchwało. A starši su
tež lube byli.

Kinderfest smy w šuli měli. Sport tež
njeje był. Płuwać nchtó njeje móhł. Te hól-
cy su tam pola tych rěkow šli, ale te holcy
nic.

Hólcy a holcy su zhromadnje w jednej
rjadowni wuknyli, te hólcy na jednej stro-
nje a te holcy na tamnej. Naš wučer njeje
z kijom bił, ja njemóžu so dopomnić. Hdyž
něchtón njeje poskał, dyrbješe wonka před
durjemi čakać. Jako džěci smy wjace džě-
łać dyrbjeli kaž wuknyc.

Šulske nadawki smy tež dóstali. Druhdy
smy dyrbjeli najprjedy na polach džěłać
a potom wječor šulske nadawki činić,
druhdy njejsmy trjebali džěłać.

Ženje mje njeje nchtón mjerzał za
drastu.

Spěwanje holcow we wsy

Najrjeńše bě te jutrowne spěwanje prjedy.
Smy wječor sobotu spěwali a jenož w ju-
trownej nocy dwanaćich. We tej brinosći,
to bě rjenje. Do brinosće sy jedne lěto po
šuli šla. To sy dyrbjał flašu palenca jako
instand dać.

Ja sym hišće na holčatu pžazu šla. Po
Totensonntagu je ta započala a hač do ja-
nuara, februara smy šli. Prjedy je to tak
bylo. Kołwrót mam wot mojeho nana. Do-
ma sym sej nawuknyła pšasc. Mój nan je
jara pšadł. Wón [je] najbóle fajn činił.

Prěnje lěto po šuli, to njejsmy hišće při
brinosći [byli] a pon smy sej přikupili z ble-
šu palencom. Ta kantorka je přeco chopi-

nała spěwać. Při kóždym wulkim kwasu
smy spěwali. Hdyž te su wot cyrkwy přijěli
domoj a po tym bě wobjed. Najprjedy pi-
wowa zupa a potom krupy z jušku, bjez
mjasa. A hdyž ta zupa chopiła [so] jěšć,
su te holcy spěwali tři kěrluš. Prěni kěrluš
bě jedyn wěsty, a druhi kěrluš móhta ta
młoda sej přeć. Tři smy spěwali. A pon ta
młodžina krynyła wulku šku ze zupu
a lžički. A ja sym so přeco wjeseliła na tu
dicke Grütze. Ja sym pon tu Grützu bóle
jědla kaž zupu. A pon smy löfflowali a pon
jedyn palenc. Kajke kěrluš to byli [su],
wjace njewěm.

Prjedy bě rjeńšo

Prjedy bě wšo rjeńše kaž džensa. Mi [so]
to džensa njelubi, kaž džensa wšo je. Kaž
moja wnučka.

My smy prjedy tež přećela měli, hdyž
smy tak stare byli. Ale smy přeco skradžili.
A hdyž su prajili: „Ty maš teho přećela abo
teho“, to smy wšicko bestreitwali: „To njeje
wěрно, to njeje wěрно“, a tež, hdyž [je] to
wěрно było. A nětk? Nětko doch gleich
zhromadže.

Alles war früher heimlich. Da hat man
noch gestritten, dass es nicht wahr ist,
dass man einen Freund hat. „Wir waren
nicht zusammen und wir haben uns nicht
gesehen!“ Aber jetzt, die gehen doch
gleich zusammen. Wir haben noch beim
Tanzen mit dem Freund so gemacht, dass
niemand was merken soll. Die Mütter sa-
ßen doch an der Seite und haben geguckt,
alles beobachtet. Und was ist jetzt? Jetzt
hat keiner mehr was zu sagen.

Rady smy jako młode holcy w nalěcu
wonka před durjemi byli. Při dworje smy
wšě byli a to bě unterhaltunga. Ale naš
nan je džesaćich abo knapoł jednaćich
wołał: „Marja, pój nutř!“ A pon su te kerle
za te druge šli, kotrež [su] móhli dlěje być.

Jako džěci smy [so] zhromadnje zetkali,
tak kaž smy zhromadnje w šuli byli. Hdže,
to ja wjace njewěm. Nó, snadž wonka abo
we wsy.

Njemóžu so dodžakować

Mir geht es gut, kann alles essen, schlafe
die Nacht. Wie schnell ich weg bin, wenn
ich ins Bett gehe. Brauche nicht aufste-
hen, schlafe durch.

Mi ničo njeboli. Mi so derje dže. Ja tež
njejsym sama.

Hdyž sym 77 lět byla a na LPG džěłali
smy, to te žony [su] jamrowali, što wšo bo-
li. Mi njeje ničo bolało. Ja sym spokojna.

Ja njemóžu so dodžakować. Ja mam
wšo a njemóžu wšo dotrjebać. Njepiju žan
kofej, njejem žane mjaso, a palenc tež nje-
piju wjace. Hdyž [je] mój muž hišće žiwy
był, sym kóždy džeň dwaj glažkaj Wermut-
škleńcy wupiła.

Po rozmołwje dnja 12. apryla 1999
w Čisku napisala
Gizela Brukowa

Marja Kasperowa (nalěwo) ze swojej towaršku knjeni Šubertowej

Foće: J. Maćij

Powěsće

Dešno. Na tudyšej farje móžeja sej zajimcy wobstarac němsko-serbske wopisma za křećen-
cu, kmótristow, konfirmaciju a wěrowanje. Ni-
mo teho poskićuja tam tež dwurěčne žarowan-
ske kartki z wobalku na předań. Inicijatiwa, taj-
ke kartki čišćeć dać, je wušta wot wosadneje
fararki Kathariny Köhleroweje. Wužiła je za to
swójsku fotografiju železnych wrótkow Dešnjanskeho
kěrchowa, na kotrychž steji troštowace
hrono w němskej rěči. W fotowej montaži je
fararka němskim słowam dodała starodawne
serbske přeće: „Bog troštuj Was we Wašej
tužycy“. Kartki za jedyn euro běchu na lońšej
smjertnej njezděli přeni raz na předań.

Wóslink. Dotalny wosadny farar Gerald Brau-
se je so na kemšach 18. januara ze swojej
tudyšej wosadu rozžohnował. Nimale 15 lět je
skutkował we Wóslinku a w Großgrabe. Jako
39lětny bě ze swojej swójbu z přeněho farske-
ho městna w Burkhardswalde pola Mišna do
Łužicy přišoł. Kónc měrc nastupi farar Brause
nowe farske městno w Auerswalde a we Witt-
gensdorfje pola Kamjenicy.

Budyšin. Spočatk februara pósłachu z Budy-
šina 4 350 napjelnjenych módrych nachribjet-
nikow za šulskich nowáčkow do Tansanije. Hižo
džewjaty raz bě Budyski cyrkwinski wobwod
loni přewjedł nachribjetnikowu akciju za part-
nerski wokrjes Meru w Tansaniji.

Ochranow. W archiwje Bratrowskeje jednoty
w Ochranowje přednošowaše Trudla Malinko-
wa wutoru, 10. februara, wo serbskej misionar-
ce w Suriname Mari Lobachojc. Referentka
předstaji žiwjenje a skutkowanje z Turnowa po-
chadźaceje Delnjoserbowki, kotraž bě nimale
tři lětdžesatki, wot 1826 do 1853, w službje
bratrowskeje wosady w Južnej Americe skutko-
wała. Tam bě so předewšěm šěrjenju křesćan-
stwa a hladanju chorych mjez čornuchami-nje-
wólnikami na wotležanych plantažach w tropi-
skim pralěsu wěnowała. Něhdže 30 připoslu-
charjow ze zajimom wuwjedženja wo njewšed-
nej serbskej žonje sčehowaše.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski
kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/
Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Pri-
watny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goetho-
wa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./
fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiść: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładni-
stwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towar-
stwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so
wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje
přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje
a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.

Zbožopřeća

Dnja 4. měrc woswjeći knjez farar n. w. **Pawoł
Wirth** w Zweibrückenje swoje 75. narodniny.
Gratulujemy jubilaraj wutrobnje a přejemy je-
mu bohate Bože žohnowanje.

Dary

W januaru je so dariło za Pomhaj Bóh 50 eu-
row, 32 eurow a trójce 12 eurow. Bóh žohnuj
dary a darićelow.

Spominamy

Před sto lětami, 14. měrc 1915, zemřě wučer
Handrij Šafa w Žitawje. Wón pochadžeše
z Minakała, hdžež bě so 1843 narodził na chěž-
karstwje, kotraž so hišće džensa na južnej stro-
nje hrodowskeho parka namaka. Po wopyće šule
w ródnej wsy poda so do Budyšina, hdžež so
wot 1861 do 1865 na Krajnostawkim wučerskim
seminarje na wučerja wukubla. W tutej lětach
spěwaše sobu w chórze na serbskich spěwan-
skich swjedenjach pod nawodom seminarske-
ho wučerja Korle Awgusta Fiedlerja a Ketličan-
skeho kantora Korle Awgusta Kocora. Tehdy
pisaše tež serbske basnje, předewšěm lubosćin-
ske, kotraž wozjewješe w serbskich nowinach
a časopisach. Jako wučer njeskutkowaše w Ser-
bach, ale wšón powołanski čas štyrjoch lětdže-
satkow w Žitawskich kónčinach – w Leuters-
dorfje, Jonsdorfje a Kleinschönauwje. 1868
wozjewi hišće nabožne powědančko „Džeń ze
žiwjenja jednoho wučerja“, po tym wón w serb-
skim pismowstwie womjelkny. 1905 poda so na
wuměnk do Žitawy, hdžež lětdžesatk pozdžišo
zemřě. *T.M.*

Přeprošujemy

01.03. Reminiscere

- 10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Bu-
dyšinje w Michałskej cyrkwi z kem-
šemi za džěci (sup. Malink)
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu
(fararka Malinkowa)

07.03. sobota

- 14.00 džěłarnička serbskich Bjesadow w sta-
rej šuli w Hodźiju
16.30 serbske klankodźiwadło we farskej
bróžni w Hodźiju

09.03. póněžela

- 15.00 wosadne popołdnje w Malešecach
(sup. Malink)

11.03. srjeda

- 19.00 Rakečanska bjesada we farskej bróžni

15.03. Laetare

- 10.00 dwurěčne regionalne kemše w Porši-
cach (sup. Malink a farar Goerk)
14.00 ordinacija w Berlinje w Marinej
cyrkwi při Aleksandrowym naměsće

22.03. Judika

- 09.30 dwurěčne kemše w Rakecach
(sup. Malink)
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu
(sup. Malink)
14.30 wosadne popołdnje w Slepom
(fararka Malinkowa)

24.03. wutora

- 14.00 wosadne popołdnje pola Kowarjec
we Wuježku pola Wósporka
(sup. Malink)

26.03. štwórtk

- 18.00 čitanje z Křesćanom Krawcom w sta-
rej fyzioterapiji w Bukecach (wšitke
Bjesady)

28.03. sobota

- 14.00 wosadne popołdnje w Bukecach
(sup. Malink)

29.03. Palmarum

- 11.00 kemše z Božim wotkazanjom w Ho-
dźiju (farar Rummel)

03.04. čiči pjatk

- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu
(farar Rummel)
14.30 kemše z Božim wotkazanjom w Bu-
dyšinje w Michałskej cyrkwi
(sup. Malink)

05.04. 1. džeń jutrow

- 05.30 nutrnosť we Wuježku pola Bukec
na Pawlikec/Dejkec dworje
(farar Haenchen)
07.00 nutrnosť w Rownom
(fararka Malinkowa)

06.04. 2. džeń jutrow

- 09.30 namša w Picnju (farar D. Schütt)
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu
(farar Haenchen)